

Hiukkavaaran keskus

Pesimälinnusto- ja lepakkoselvitys

Päiväys	30.9.2021
Tekijät	Aappo Luukkonen ja Lauri Erävuori
Tarkastaja	Juha Kiiski
Projektinro	YKK66359

Sisällys

1	JOHDANTO.....	2
2	AINEISTOT JA MENETELMÄT	2
	2.1 Linnusto.....	2
	2.2 Lepakot.....	2
3	TULOKSET.....	4
	3.1 Linnusto.....	4
	3.2 Lepakot.....	5
4	YHTEENVETO	6
5	LÄHTEET	7

1 JOHDANTO

Tehtävänä oli laatia Vanhan Hiukkavaaran keskuksen asemakaava-alueen pesimälinnusto- ja lepakkoselvitys asemakaavoitusta varten. Työn tilaajana on KOY Hiukanpiha.

Kuva 1. Selvitysalueen raja.

Selvityksen ovat laatineet FM biologi Aappo Luukkonen (linnusto- ja lepakkokartoitukset) sekä FM biologi Lauri Erävuori (lepakkokartoitukset) Sitowise Oy:stä.

2 AINEISTOT JA MENETELMÄT

2.1 Linnusto

Lajiston osalta keskityttiin valtakunnallisesti ja alueellisesti uhanalaisiin (CR, EN, VU) ja silmälläpidettäviin lajeihin (NT) sekä lintudirektiivin liitteen I lajeihin (DIR) ja kansainvälisiin vastuulajeihin (KVA). Pesimähavainnoiksi tulkittiin kaikki paikallisena sopivassa biotoopissa olleet yksilöt. Pesimälinnustoselvityksessä käytiin läpi selvitysalue kokonaisuudessaan. Laskentakierroksilla kuljettiin laskenta-alueet läpi noin 100–200 metrin välein hitaasti laulavia tai varoittelevia lintuja kuunnellen aamuyön ja aamupäivän välisenä aikana. Linnustoselvitykset tehtiin 9.6. ja 16.6.2021, molemmilla laskentakierroilla sää oli laskentoihin soveltuva. Kartoitukset laati FM biologi Aappo Luukkonen.

Yhden pesimäkauden selvitys kuvaa sen hetkistä tilannetta ja vuosien välillä on vaihtelua. Tästä syystä mahdolliset pesimälinnustollisesti arvokkaat alueet rajattiin sekä havaittujen lajien, että biotoopin potentiaalisuuden perusteella.

2.2 Lepakot

Suomessa on tavattu kaiken kaikkiaan 13 eri lepakkolajia, nämä kaikki ovat lueteltu EU:n luontodirektiivin (92/43/EEC) liitteessä IV (a). Suomi liittyi vuonna 1999 Euroopan lepakoidensuojelusopimukseen (EUROBATS). Sopimus velvoittaa huolehtimaan lepakoiden suojelusta lainsäädännön kautta. Suomessa 13 esiintyvistä lepakkolajeista on uusimman uhanalaisuusarvioinnin (Hyvärinen

ym. 2019) mukaan arvioitu elinvoimaisiksi lajeiksi (LC) pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*), vesisiippa (*Myotis daubentonii*), viikisiippa (*M. mystacinus*), isoviikisiippa (*M. brandtii*) ja korvayökkö (*Plecotus auritus*). Pikkulepakko (*Pipisterillus nathusii*) on arvioitu vaarantuneeksi lajiksi (VU). Muiden lajien osalta uhanalaisuusarviointia ei ole tehty tietopuutteiden takia.

Kaikki Suomessa esiintyvät lepakkolajit ovat hyönteissyöjiä. Kesäaikaan lepakoita voidaan tavata hyvin monenlaisista päiväpiilopaikoista, kuten puiden koloissa, kaarnan alla, kivikoissa (ns. pirunpelloissa), linnunpöntöissä tai muissa ahtaissa, suojaisissa ja lämpöisissä paikoissa. Lepakot viihtyvät hyvin alueilla, joilla on vettä, vanhaa metsää ja kulttuuriympäristöä. Lepakkonaaraat muodostavat parhaiden saalistusalueiden piilopaikkoihin pesimäyhdyskuntia, jotka yleisimmin koostuvat muutamasta - kymmeneen naarasiin. Tyypillisimmin pesimäyhdyskunnat sijaitsevat rakennusten yhteydessä. Yöaikaan lepakot saalistavat hyönteisiä pääasiassa päiväpiilojen lähialueella, mutta voivat tarpeen mukaan vieraila kilometrien etäisyydellä paremmilla ruokailualueilla (Lappalainen 2003).

Lepakot parittelevat syksyisin ja kerääntyvät niin kutsuttuihin syysparveilupaikkoihin. Talvehtivat lepakot vaipuvat horrokseen yli puoleksi vuodeksi. Hyvä talvehtimispaikka on rauhallinen ja sopivan kostea, ominaisuuksiltaan tasainen ympäristö. Tällaisia voivat olla esimerkiksi luolat, tunnelit, kaliohalkeamat, maakellarit tai louhikot. (Lappalainen 2003).

Selvitysalueella on tehty lepakkokartoitus vuonna 2018 (Pöyry Oyj 2018), joka kattoi osan asema-kaava-alueesta. Tuolloin tehtiin kolme havaintoa pohjanlepakosta elokuun kartoituskierröksellä.

Lepakkoselvityksen maastotyöt toteutettiin Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen ohjeistuksen mukaisesti kolmena inventointikierröksenä kesäkuun (16.6.), heinäkuun (6.7.) ja elokuun (18.8.) 2021 aikana. Kartoitukset ajoitettiin kunakin yönä auringonlaskusta auringon nousuun. Maastokäyntien perusteella alue luokiteltiin Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen kartoitusohjeiden mukaisesti luokkiin.

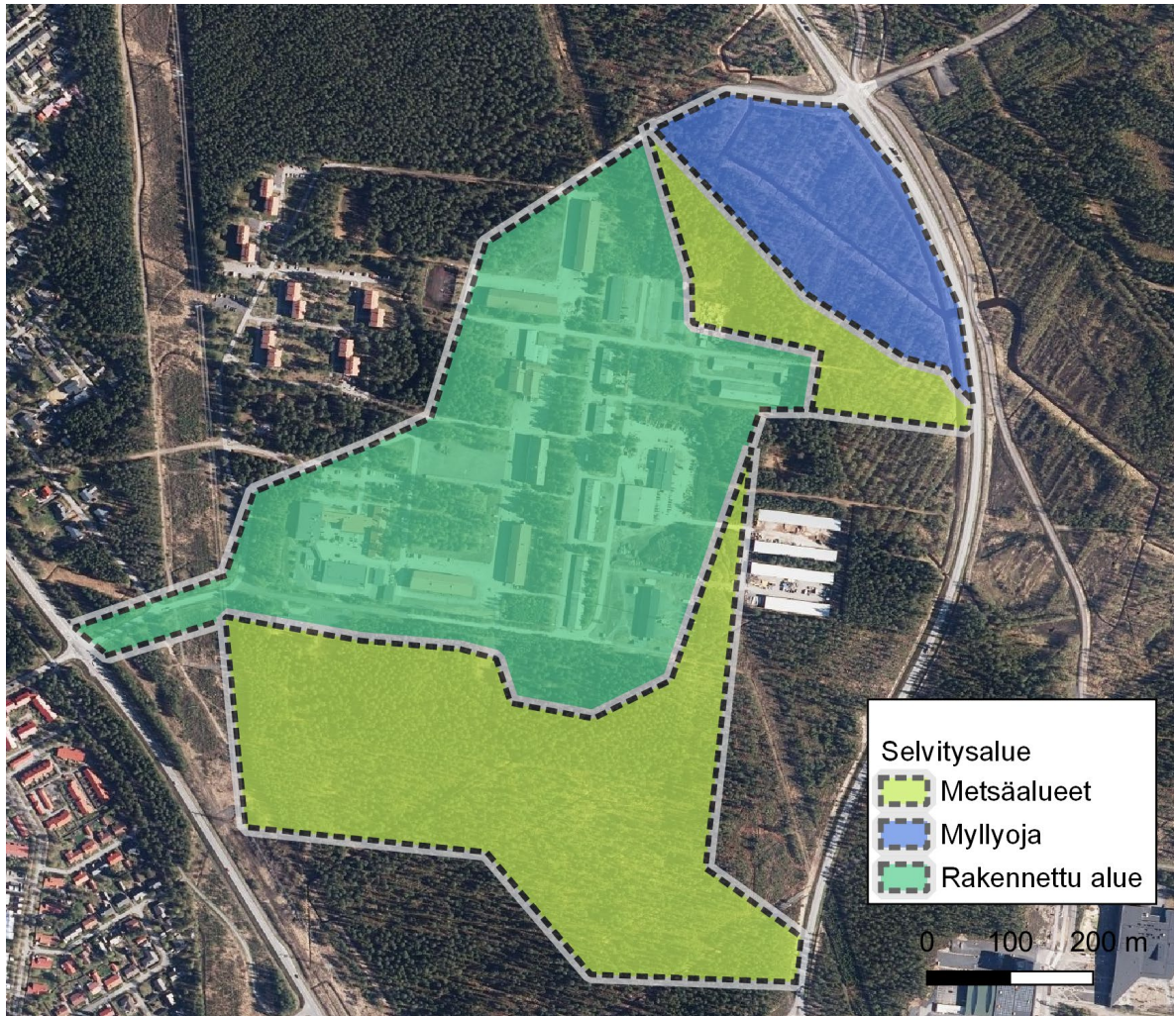
Luokka I Lisääntymis - tai levähdyspaikka	Luokka II Tärkeä ruokailualue tai siirtymäreitti	Luokka III Muu lepakoiden käyttämä alue
<ul style="list-style-type: none"> •Ehdottomasti säilytettävä, hävittäminen tai heikentäminen luonnonsuojelulaissa kielletty. 	<ul style="list-style-type: none"> •Alueen arvo lepakoille huomioitava maankäytössä (EUROBATS). Vahva suositus, jolla ei kuitenkaan ole suoraan luonnonsuojelulain suojaa. 	<ul style="list-style-type: none"> •Alueen arvo lepakoille huomioitava mahdollisuuksien mukaan maankäytössä.

Lepakoita havainnoitiin öisin hitaasti kävellen sekä paikalle pysähdellen kiertämällä kattavasti koko selvitysalue useaan kertaan. Havainnoinnissa käytettiin ultraäänidetektoria, joka muuntaa lepakoiden käyttämät korkeat kaikuluotausäänet ihmiskorvin kuultaviksi. Detektorilla voidaan kuunnella ja määrittää lepakoita reaaliajassa ja/tai varmistaa lajien määrittäminen BatSound-ohjelmistoa käyttäen. Kartoitus tehtiin havainnointiin soveltuvissa olosuhteissa eli jokaisella kierroksella lämpötila oli vähintään +10 C°, tyyni tai heikkotuulinen ja sateeton.

3 TULOKSET

3.1 Linnusto

Selvitysalue on pääosin rakennettua kaupunkiympäristöä ja tyyppillistä taajama-aluetta, jota luonnehtii puistomainen maisema. Selvitysalueen linnustollisesti huomionarvoisin alue on Myllyojan varrella sijaitseva sekametsä. Selvitysalue on jaettu kolmeen luonteeltaan erilaiseen alueeseen: rakennettu ympäristö, Myllyojan varsi sekä metsäalueet (Kuva 2).

Kuva 2. Hiukkavaaran linnustoselvityksen osa-alueet.

Myllyojan ympäristön metsässä on kerrostuneisuutta ja lahoppuuta, ja metsä on kohtalaisen luonnontilainen vaikkakin ihmistoiminnan aiheuttamalle häiriölle altis. Metsän pesimälajistoon kuuluvat mm. tiltalti, puukiiپیjä, lehtokurppa, hippiäinen, rantasipi, laulurastas, punakylkirastas, paju-lintu, metsäkirvinen, lehtokerttu ja peippo. Aikaisemmissa selvityksissä (Oulun kaupunki 2021) Myllyojan tuntumasta on havaittu hömötiainen, mutta tämän selvityksen yhteydessä lajia ei havaittu. Hömötiainen on erittäin uhanalainen.

Rakennetun alueen lajistoon kuuluvat mm. tervapääsky (EN), räkättirastas, mustarastas, västäräkki, kivitasku, sinitiainen ja talitiainen. Tervapääskyjä lenteli avoimissa ympäristöissä saalista-massa. Lintulajisto on tavanomaista rakennetun ympäristön lajistoa.

Selvitysalueen eteläosa ja osa itäosasta on mäntyvaltaista talousmetsää. Kyseisen alueen linnusto oli vaatimatonta koostuen metsäkirvisestä, peiposta ja räkättirastaasta.

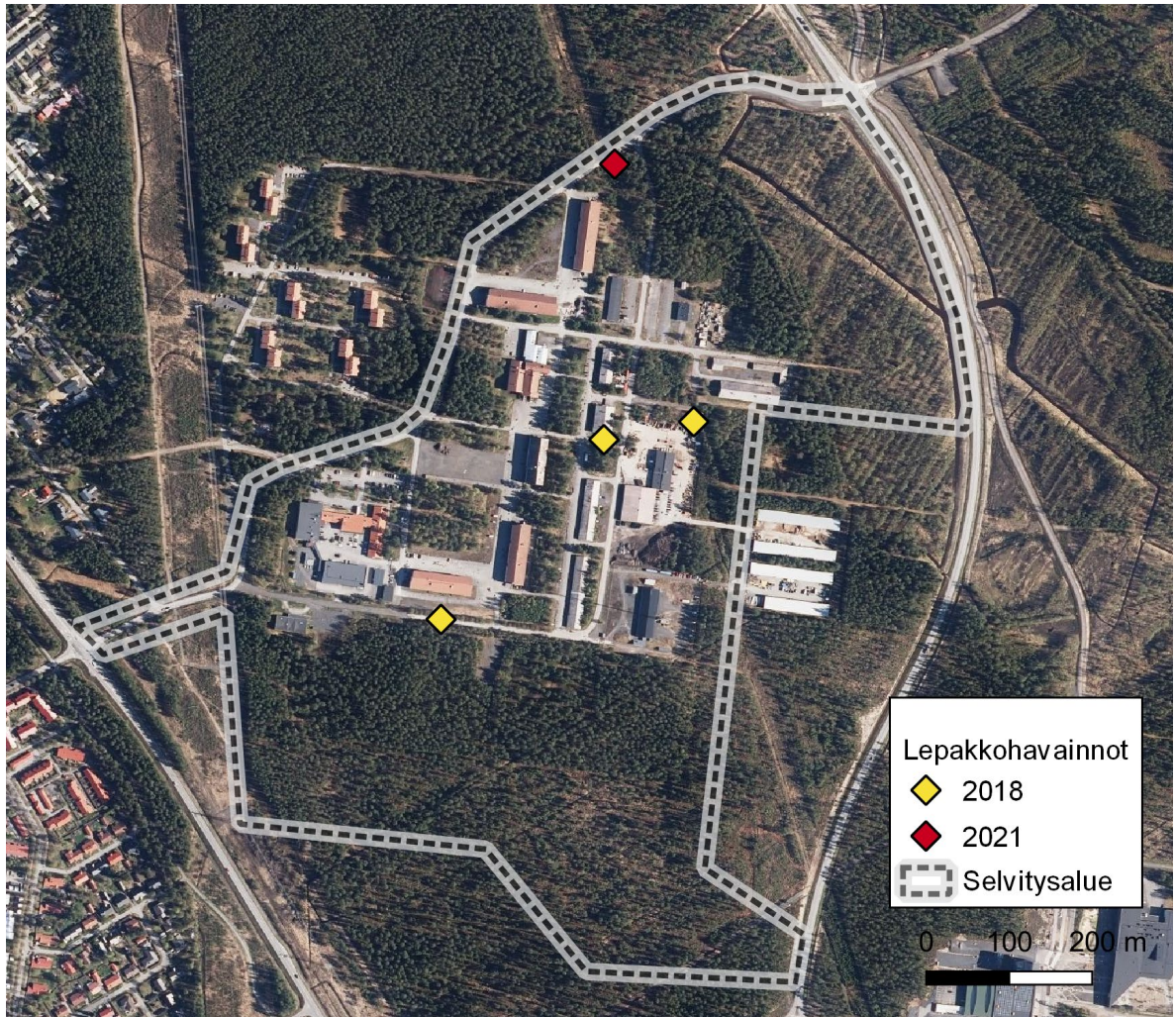
Selvitysalueella ei ole linnustollisesti arvokkaita alueita. Myllyojan varren metsikkö on innustollisesti muuta ympäristöä hieman monimuotoisempi. Linnusto on kuitenkin tavanomaista sekametsien lajistoa. Lajihavainnot on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Selvitysalueella havaitut lintulajit osa-alueittain.

Laji	Status	Paikka
hippiäinen		ojan varren metsä (Myllyoja)
laulurastas		ojan varren metsä (Myllyoja)
lehtokerttu		ojan varren metsä (Myllyoja)
lehtokurppa		ojan varren metsä (Myllyoja)
tiltalti		ojan varren metsä (Myllyoja)
metsäkirvinen		ojan varren metsä (Myllyoja), metsäalueet
pajulintu		ojan varren metsä (Myllyoja)
peippo		ojan varren metsä (Myllyoja), metsäalueet
punakylkirastas		ojan varren metsä (Myllyoja)
puukiiپیچ		ojan varren metsä (Myllyoja)
rantasipi		ojan varren metsä (Myllyoja)
räkättirastas		ojan varren metsä (Myllyoja), metsäalueet
mustarastas		rakennettu alue
sinitiainen		rakennettu alue
kivitasku		rakennettu alue
talitiainen		rakennettu alue
tervapääsky	Erittäin uhanalainen (EN)	rakennettu alue
västäräkki	Silmälläpidettävä (NT)	rakennettu alue
metsäkirvinen		metsäalueet

3.2 Lepakot

Maastoselvitykset tehtiin hyvissä sääolosuhteissa, oikeaan aikaan vuodesta ja selvitykset olivat ajallisesti kohtalaisen kattavat. Lepakkoselvityksessä havaittiin yksi ohilentävä pohjanlepakko elokuun kartoituskerroksella. Kyseinen yksilö ei saalistanut alueella, vaan lensi johtoaluetta myöten (Kuva 3). Alueella on potentiaalisia päiväpiiloksi soveltuvia rakennuksia, mutta havaintojen puuttuminen osoittaa, että lepakoilla ei ole alueella yhdyskuntia. Kartoituksen tulos vastaa aiemmin tehdyn lepakkokartoituksen tuloksia, jolloin alueella havaittiin satunnaisesti kolme pohjanlepakkoa.

Kuva 3. Pohjanlepakkohavainnot selvitysalueelta. Vuoden 2018 havainnot perustuvat Pöyryn (2018) selvitykseen, joka kattoi osan selvitysalueesta.

Selvitysalue on rakennettua ympäristöä sekä sen reunaosien mäntyvaltaisia kankaita, jotka eivät ole lepakoille ominaisimpia ravinnonhankintaympäristöjä. Selvitysalueella ei tulosten perusteella ole luokkiin I-III kuuluvia lepakkoalueita, eikä alueella ole elinympäristöjen osalta potentiaalia lepakoiden esiintymiselle.

4 YHTEENVETO

Asemakaava-alueen pesimälinnustoseelvitys ja lepakkoselvitys tehtiin lajien selvittämisen kannalta oikea-aikaisesti noudattaen vakiintuneita selvitysmenetelmiä. Kaava-alueen linnusto on tavanomaista rakennetun ympäristön sekä mäntykankaiden lajistoa. Myllyojan osa-alueella linnusto on monimuotoisempaa, mutta koostuu tavanomaisista sekametsien lajeista. Alueelta tehtiin vain yksi satunnaishavainto pohjanlepakosta. Kaava-alueella ei ole erityisiä linnustoarvoja eikä lepakoiden käyttämiä ympäristöjä.

5 LÄHTEET

EUROBATS. 1991. Agreement on the conservation of Populations of European Bats.

Hyvärinen, Esko; Juslén, Aino; Kemppainen, Eija; Uddström, Annika; Liukko, Ulla-Maija (toim.). Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 708 s.

Lappalainen, M. 2003. Lepakot – Salaperäiset nahkasiivet. Tammi. Helsinki. Toinen painos.

Oulun kaupunki 2021. 64-2435 Asemakaavan selostus 5.3.2021. Jääkärinkangas. Kaavatunnus 564-2435. Diaarinumero OUKA/9038/10.02.03/2019

Pöyry Oyj 2018. Hiukkavaara, Oulu. Suppea luontoselvitys 2017-2018.